

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 07.02.2024.

Nr. 3/6-3

**Atzinums par 2023. gada 29. septembrī LTV “Kultūršoks” raidījumā
“Aktieris uz laiku?” izskanējušo informāciju**

2024. gada 23. janvārī Latvijas sabiedrisko mediju ombuds Anda Rožukalne (turpmāk tekstā arī – ombuds) saņēma [...] (turpmāk – Iesniedzējs) iesniegumu (turpmāk – Iesniegums) ar lūgumu izvērtēt VSIA “Latvijas Televīzija” (turpmāk arī – LTV) 2023. gada 29. septembrī “Kultūršoks” raidījumā “Aktieris uz laiku?” – <https://replay.lsm.lv/lv/ieraksts/ltv/306369/kultursoks-aktieris-uz-laiku> – un pēc tā tapušajā publikācijā Latvijas sabiedrisko mediju vienotajā interneta portālā LSM.lv (turpmāk arī – LSM.lv) “Vai aktierim jāklūst par «sezonaļu darbinieku»? Argumenti par un pret” – <https://www.lsm.lv/raksts/kultura/teatris-un-deja/29.09.2023-vai-aktierim-jaklust-par-sezonalu-darbinieku-argumenti-par-un-pret.a525923/> iekļauto informāciju par [...] aktieriem, ar kuriem tiek noslēgti beztermiņa darba līgumi.

Lai izvērtētu Iesniegumā minēto un sniegtu atzinumu, ombuds iepazīnās ar Iesniegumā norādīto LTV “Kultūršoks” raidījumu, LSM.lv publikāciju, vērsās ar jautājumiem pie LTV galvenās redaktora, LTV raidījuma “Kultūršoks” atbildīgās redaktora un raidījumu veidojušās žurnālistes.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu
ombuds Anda Rožukalne

konstatē:

[1] 2024. gada 23. janvārī saņemtajā Iesniegumā Iesniedzējs informē, ka vērsas pie ombuda kā [...] pilnvarota pārstāve, kura sniedz juridisko palīdzību. Iesniedzējs Iesniegumam ir pievienojis ar [...] datētu Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas orderi [...], ar ko apliecina vienošanos par pārstāvību un juridiskās palīdzības sniegšanu.

[2] Iesniegumā ir norādīts uz 2023. gada 29. septembra LTV ēterā pārraidīto "Kultūršoks" raidījumu "Aktieris uz laiku?", kurā intervēta Iesniedzēja pārstāvētā persona. "[...] bija nepatīkami pārsteigts, kad raidījuma [...] aizkadra tekstā skanēja: "[...]", teikts Iesniegumā.

Iesniegumā arī minēts, ka "[...] jūtas ļoti aizskarts, uzskata, ka šāds apgalvojums aizvairo [...] godu un cieņu". "[...] Aizkadra teksts ir Zanes Brikmanes veidots, kas neatbilst [...] viedoklim un uzskatiem, balstīts uz neesošas informācijas. Šāds žurnālistes apgalvojums aizskar intervējamās personas godu un cieņu, radot rezonansi sabiedrībā it sevišķi kultūras vidē, kas nav pieļaujami, jo darba līgumu slēgšana ar aktieriem teātru vidē patreiz ir aktualizējusies," teikts Iesniegumā.

No Iesniegumā rakstītā var secināt, ka pēc raidījuma pārraidīšanas ēterā, [...] ir vērsies pie LTV ar lūgumu atsaukt izskanējušo informāciju, jo Iesniegumā ir ietverta informācija par 2023. gada 5. oktobrī saņemtu LTV atbildi, kas Iesniedzēja ieskatā ir "nekorekta": "LTV informē, ka LTV atsakās atsaukt raidījumā izplatīto informāciju, jo pēc raidījuma "Kultūršoks" žurnālistes sniegtās informācijas [...] informāciju (atsauce uz [...] un LTV saraksti - *ombuda piez.*), kuru pieprasāt atsaukt, sniedzāt žurnālistei [...]. Tā kā Jūs zinājāt, ka [...] saruna notika ar žurnālisti, un tā kā Jūs nebrīdinājāt, ka [...] sarunas laikā Jūsu pateikto nedrīkst izmantot raidījumā, tad žurnāliste uzskatīja, ka Jūsu [...] sniegto informāciju var izmantot raidījumā. ..."

"[...]. Šajā gadījumā žurnālistei bija jābrīdina, ka viss, kas tiks teikts sarunas laikā, būs izmantots raidījumā. Tagad nav saprotams, vai šī saruna ir ierakstīta, vai tāds teksts vispār teikts, vai kāda frāze "izrauta" no konteksta??? Šāda žurnālistes darbība neliecina par to, ka raidījumā sniegta precīza un pārbaudīta informācija, kas nemaldina sabiedrību," teikts Iesniegumā.

[...] Iesniedzēja ieskatā, žurnāliste pārkāpusi noteiktos Vadlīniju (sabiedrisko

mediju redakcionālās vadlīnijas - *ombuda piez.*) pamatprincipus darbā ar informācijas avotiem (2.2. punkts), kas nosaka, ka satura veidošanā nav pieļaujama privātu [...] sarunu un sarakstes izmantošana, kurā žurnālists nepiedalās kā intervētājs. Žurnālists saskaņo ar intervējamo, ka telefona saruna tiks ierakstīta un izmantota satura veidošanai. Izņēmums pieļaujams gadījumos, ja telefona saruna ir žurnālistikas eksperiments, notiek pētnieciskos nolūkos vai ir kāds cits ar žurnālista profesionālo darbību saistīts iemesls. Šajā gadījumā tas nebija ne eksperiments, ne pētniecība,” uzsvērts Iesniegumā.

Iesniedzējs arī uzsver, ka “neapšaubāmi sabiedriskie mediji veicina viedokļu daudzveidību un rosina sabiedriski nozīmīgas diskusijas, lai palīdzētu cilvēkiem veidot savus uzskatus un pieņemt lēmumus, taču tas nenozīmē, ka žurnālisti pildot savu misiju var neievērot godprātību un atklātību. Žurnālistam atbilstoši Vadlīnijām jārikojas atklāti un godprātīgi saskaņā ar augstiem ētikas standartiem, jāieklaušās citu viedoklī un argumentēti jāpauž savs viedoklis. Tanī pat laikā nebūtu jārada sabiedrības daļā nesaprašanās un jāaizskar gods un cieņa”. Vadoties no minētajiem apsvērumiem, Iesniedzējs vēršas pie ombuda ar lūgumu izvērtēt visus lietas apstākļus un sniegt atzinumu.

[3] Iesniegumā uzmanība pievērsta arī tam, kā citā Latvijas medijā atspoguļots šis jautājums. Ombuds pieņem šo zināšanai, tomēr uzsver, ka ombuda kompetencē ietilpst tikai Latvijas sabiedrisko mediju profesionālās ētikas pārkāpumu izvērtēšana. Ombuds nesniedz atzinumus par profesionālās žurnālistikas praksēm komercmedijos.

[4] Lai izskatītu Iesniegumu, ombuds izvērtēja Iesniegumā minēto LTV raidījumu, kā arī LSM.lv publicēto rakstu, bija saziņā ar LTV galveno redaktori, kurai līdz ar raidījuma “Kultūršoks” veidotāju komandu 2024. gada 24. janvārī tika nosūtīta arī oficiāla vēstule ar lūgumu sniegt skaidrojumu. 2024. gada 31. janvārī uz nosūtīto vēstuli ombuds saņēma LTV atbildes vēstuli.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds

Anda Rožukalne

secina:

[5] Ombuds ir saņēmis Iesniegumu, kurā uzmanība pievērsta konkrētam LTV 2023. gada 29. septembra "Kultūršoks" raidījumā izskanējušam aizkadra tekstam, apšaubot tā patiesumu [..].

[..].

[6] LTV galvenā redaktore Sigita Rože atbildes vēstulē ombudam norāda, ka raidījuma mērķis bija "iezīmēt apstākļus, kas lika [..] sākt publisku diskusiju par aktieru terminētajiem līgumiem (aģentūras LETA ziņa 22.09.2023.) un vai šī diskusija reāli varētu novest pie darba attiecību modeļa maiņas Latvijas profesionālajos teātros".

"25. septembrī pēc raidījuma "Kultūršoks" redakcijas iknedēļas sapulces, kurā tika pieņemts lēmums veidot raidījumu par Dailes teātra direktora Jura Žagara aicinājumu (tobrīd jau pieminētā aģentūras LETA ziņa bija pārpublicēta vairākos medijos) ar aktieriem slēgt terminētus līgumus, žurnāliste Zane Brikmāne zvanīja [..], lai vienotos par intervijas laiku. Jau šīs sarunas laikā [..] sāka žurnālistei skaidrot savu pozīciju, kāpēc [..]. Telefonsarunas laikā minētos argumentus žurnāliste pierakstīja savā bločnā. [Vēlāk ..] intervijas laikā apmēram 10 minūtes no notikušās sarunas [..] lūdza neatspoguļot un neatsaukties uz tajā laikā minēto, tas arī tika stingri ievērots. [..] intervija ir saglabāta un vajadzības gadījumā to var pievienot šiem lietas materiāliem," Sigita Rože atklāj to, kā notikusi lēmuma pieņemšana veidot raidījumu par šo tēmu un kā notikusi saziņa ar [..].

Skaidrojot, vai un kā tika fiksēta saziņa ar [..] un vai [..] tika informēts par to, vai un kā konkrētā saruna tiks fiksēta un izmantota, LTV galvenā redaktore norāda: "Vienojoties par intervijas laiku, [..] fiksēja savā pierakstu bloknotā (Ombuda rīcībā ir bloknota pierakstu foto fiksācija, kas daļēji atspoguļo raidījumā iekļauto informāciju - *ombuda piez.*). Žurnāliste Zane Brikmāne [..] zvanīja, stādoties priekšā kā LTV raidījuma "Kultūršoks" veidotāja, nevis privāta persona. Tā kā [..] nebrīdināja, ka [..] nedrīkst publiskot, tie tika iekļauti raidījumā."

LTV ieskatā šis aizkadra teksts "ļoti kodolīgi atklāja [..] pozīciju, kāpēc [..]. Un mērķis parādīt [..] viedokli tika sasniegts".

vērš uzmanību:

[7] Sabiedrisko mediju ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un LTV Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu, ombuds nevērtē Iesniedzēja uzskatus vai iesniegumā pausto viedokli.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds
Anda Rožukalne

atzīst:

[8] Pēc Iesniegumā minētā raidījuma satura, profesionālo procedūru, LTV iesniegto materiālu un argumentu izvērtēšanas, vēršu uzmanību uz to, ka pastāv zināmi ierobežojumi šo Iesniegumu izvērtēt vispusīgi. Ierobežojumi attiecas galvenokārt uz patiesuma principu, tas ir galvenais princips profesionāla medija un īpaši sabiedriskā medija darbā, jo nosaka arī citus profesionālās ētikas principus un profesionālās procedūras visos žurnālista darba posmos. Pēc Iesniedzēja un LTV sniegtās informācijas būtiski atšķiras žurnālistes Zanes Brikmanes un [...] sniegtā informācija par viņu [...] sarunas saturu un tās interpretāciju. Zane Brikmane uzskata, ka viņas izmantotā informācija ir patiesa, savukārt [...] netieši liecinājis, ka tā neatbilst patiesībai, aizskar [...] cieņu un godu, būtībā apgalvojot, ka raidījumā sniegta nepatiesa un maldinoša informācija, ka žurnāliste ir safabricējusi daļu no tā satura. Tomēr abām pusēm pietrūkst pietiekama pamatojuma teiktajam. Zane Brikmane ir prezentējusi [...] sarunas laikā veiktās piezīmes, kas daļēji atspoguļo arī raidījumā izmantotās frāzes un netieši pierāda, ka raidījumā iekļautais teikums nav izdomāts, bet izriet no [...] sarunas laikā dzirdētā. Pēc Iesniedzēja sniegtās informācijas, [...] noliedz, ka sniedzis LTV žurnālistei informāciju, kas iekļauta raidījumā, ka tai nav nekāda faktoloģiska pamata, jo šāda veida izteikumi nav ar tehniskiem līdzekļiem fiksēti, kā arī nav

atrodami kādos citos avotos. Šādā situācijā, kad abas konfliktā iesaistītās puses, kas piedalījušās [...] sarunā un tās saturu interpretē atšķirīgi, ombudam apgrūtina iespēju pārbaudīt sniegtās informācijas patiesumu. Tāpēc atzinuma veidošanas procesā, cienot Iesniegumā minētās [...] tiesības un intereses, ir prioritizēta žurnālista autonomija un redakcionālā neatkarība. Ņemot vērā minētos apsvērumus, **atzīstu**, ka žurnāliste Zane Brikmane, vācot materiālu raidījumam un to prezentējot raidījumā, nav pārkāpusi sabiedrisko mediju Redakcionālās vadlīnijas vai LTV Rīcības un ētikas kodeksu.

Atzinuma pamatā ir kritisks saņemtās informācijas vērtējums, analizējot raidījuma veidošanas gaitu un profesionālās procedūras. Vācot informāciju, žurnāliste nekad nav slēpusi savu profesionālo statusu un mērķi veidot raidījumu par konkrēto tēmu. Viņas nolūki, veidojot profesionālas attiecības ar informācijas avotu, bijuši skaidri un caurskatāmi. Nevaru piekrist Iesniegumā iekļautajam apgalvojumam, ka konkrētā [...] saruna ir uzskatāma par "privātu", jo tai nepārprotami bija profesionāls raksturs. Līdz ar to nevaru piekrist Iesniegumā paustajam viedoklim, ka LTV žurnāliste nebūtu rīkojusies atklāti un godprātīgi.

Vērtējot Iesniegumā minētos argumentus par informācijas vākšanu un tās izmantošanu, vēlos uzsvērt, ka raidījums "Kultūršoks" ir analītisks formāts, kas nozīmē, ka žurnālists vāc, apkopo, izvērtē, interpretē dažāda veida informāciju. Šādos formātos žurnālistam nav pienākuma saskaņot visu publicēto informāciju, to saturā iekļaujamas ziņas un viedokļi, kas iegūti likumīgā veidā un var arī kādam likties nepieņemami.

Vērtējot informācijas vākšanas dažādos posmus, neredzu pamatu ierobežot iespēju izmantot iegūto informāciju, īpaši tādēļ, ka žurnāliste ir pārliecināta par tās patiesumu, atbilstību sarunas saturam. Šo secinājumu pamato iegūtais fakto materiāls, jo žurnāliste daļēji ir fiksējusi piezīmēs sarunas laikā izskanējušo viedokli. Tas, ka viss teiktais nav fiksēts ar tehniskiem līdzekļiem, nenozīmē, ka minētā informācija un viedoklis žurnālistei nav sniegts. Raidījumā ir skaidra atsauce uz informācijas avotu, teiktais neizskan kā žurnālistes Zanes Brikmanes viedoklis, vispārīgs apgalvojums vai atmiņas par [...] citā kontekstā.

Iesniegumā minētais arguments, ka atbilstoši Redakcionālajām vadlīnijām, ir jābrīdina par ierakstu, nav attiecināms uz šo sarunu, jo tā netika ierakstīta. Turklāt sarunas biedrs zināja, ka tam zvana žurnāliste, kas veido raidījumu un viņas informācijas avots ir [..]. [..] statuss nozīmē, ka [..] uzņemas atbildību par saziņā ar žurnālisti teikto un rēķinās ar izteiktā viedokļa uztveri dažādās auditorijās. Tā kā raidījuma un žurnālistes mērķis ir prezentēt iespējami vispusīgu viedokļu spektru (to Iesniegumā apzinās arī Iesniedzējs), lēmumu publicēt ierakstā nefiksētu, bet atklāti iegūtu informāciju var attiecināt uz Redakcionālo vadlīniju 2.2. punktā minēto “cits ar profesionālo darbību saistīts iemesls”.

Nav pamata uzskatīt, ka žurnāliste Zane Brikmāne nebūtu ievērojusi Redakcionālo vadlīniju principus darbam ar informācijas avotiem. Viņa respektēja, piemēram, [..] lūgumu nepubliskot daļu no [..] intervijas. Tā kā par [..] sarunu vai kādu tās daļu šāda lūguma nebija, tad žurnāliste uzskatīja, ka nav šķēršļu [..] publiskošanai.

Ja ombuda rīcībā nonāktu jauni fakti vai informācija par citām profesionālām procedūrām, kas liktu pārskatīt šajā atzinumā izdarītos secinājumus, tiktu veidots jauns atzinums.

Ņemot vērā atzīto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds
Anda Rožukalne

iesaka:

Iesniegumā minētajā gadījumā Redakcionālās vadlīnijas neparedz pietiekami skaidrus ieteikumus, kā žurnālistam risināt situācijas, kad iegūtā informācija nav fiksēta, izmantojot tehniskos līdzekļus, un potenciāli var rasties domstarpības par divu cilvēku sarunā izskanējušo ziņu vai viedokļu atbilstību patiesībai. Tāpēc iesaku LTV Redakcionālajā padomē izvērtēt nepieciešamību papildināt Redakcionālās vadlīnijas ar šādu regulējumu, kā paraugu izmantojot, piemēram, britu sabiedriskās raidorganizācijas BBC ieteikumu veidot pirmsintervijas jeb informācijas vākšanas intervijas <https://downloads.bbc.co.uk/academy/academyfiles/TVNewsInterviewing/Interviewing%20-%20Preparing%20for%20an%20interview.pdf>, kas netiek pārraidītas tiešraidē, jo parasti notiek izmantojot tālruni, lai noskaidrotu

sarunas biedra zināšanas vai pozīciju un uzskatāmas par žurnālista tēmas izpētes procesa daļu. Arī šādu interviju gadījumā sarunas biedrs jāinformē par žurnālista mērķi un savāktās informācijas izmantošanu.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(*paraksts*)*

Anda

Rožukalne

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN
SATUR LAIKA ZĪMOGU